

Slovenski dom

Štev. 170

V Ljubljani, v četrtek, 23. julija 1943

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tujege
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Bollettino di guerra n. 1159

Una nave portaerei nemica colpita

Una corvetta e una petroliera affondate, 6 trasporti incendiati, 6 aerei distrutti

Comando Supremo. Bollettino di Guerra n. 1159: Sul fronte della Sicilia intenso fuoco delle opere artiglierie: attacchi condotti dal nemico nel settore centrale sono falliti.

Aerei tedeschi hanno agito su naviglio avversario alla fonda nei porti Augusta e di Siracusa colando a picco una corvetta ed una petroliera da 7000 tonn. ed incendiando sei trasporti per oltre 40.000 tonn.

IncurSIONI dell'aviazione anglo-americana su taluni minori centri delle Calabrie, facevano danni di scarsa entità e qualche vittima tra le popolazioni.

Sono stati abbattuti due apparecchi dei quali uno dall'artiglieria contraerea nei pressi di Messina ed uno dalla caccia nei dintorni di Capua.

Nel corso di una fallita azione contro un nostro convoglio in navigazione nel Tirreno, quattro velivoli nemici venivano distrutti dalle unità di scorta.

In Atlantico un nostro sommergibile, al comando del Capitano di Corvetta Giuseppe Roselli Lorenzini da Roma, colpiva con due siluri una nave portaerei nemica.

Generale Ambrosio.

Le vittime nelle incursioni dei giorni scorsi su Napoli (Bollettino n. 1158) sono state accertate tra la popolazione civile in 10 morti e 14 feriti. A Paola (Cosenza) per l'incursione di cui da notizia il bollettino odierno si deplorano 1 morto e 20 feriti; a Scalea 6 morti e 12 feriti.

Vojno poročilo št. 1159

Nasprotnikova letalosilka zadeta

1 korveta in 1 petrolejska ladja potopljeni, 6 prevoznih ladij zažganih, 6 letal uničenih

Vrhovno poveljstvo, vojno poročilo št. 1159:

Na sicilskem bojišču hud ogenj nasprotnega si topništva. Napadi, ki jih je nasprotnik izvedel na srednjem delu, so spodleteli.

Nemška letala so nastopala proti nasprotnikovemu brodomu, zasidranemu v pristaniščih Augusti in Siracusi, in so na mestu potopila eno korveto, eno 7000 tonsko petrolejsko ladjo ter zažgala 6 prevoznih ladij z več kakor 40.000 tonami.

Napadi angleško-ameriškega letalstva na nekatere manjše kraje po Calabriji so povzročili majhno škodo ter nekaj žrtev med prebivalstvom. Sestreljeni sta bili dve letali, in sicer eno po protiletalskem topništvu blizu Messine, eno pa po lovih v okolici Capue.

Med spodletelim nastopom zoper naš konvoj, ki je plul po Tirenskem morju, so spremljevalne edinice uničile 4 nasprotnikova letala. Na Atlantskem morju je naša podmornica pod poveljstvom korvetnega kapitana Giuseppe Roselli-Lorenzina iz Rima z dvema torpedoma zadela nasprotnikovo letalosilko.

General Ambrosio.

Žrtve letalskega napada na Napoli v zadnjih dneh (vojno poročilo 1158) znašajo med civilnim prebivalstvom, kakor so ugotovili, 10 mrtvih in 14 ranjenih. Zaradi napada na Paolo (Cosenza), ki ga omenja današnje vojno poročilo, je bil en človek mrtel in 20 ranjenih, v Scalei pa 6 mrtvih in 12 ranjenih.

Gospodarska tekma med Ameriko in Anglijo na Bliznjem vzhodu

Ankara, 28. julija. s. Ameriški urad za Srednji Vzhod je naznanil, da veliko število ameriških strokovnjakov zdaj potuje po vsem Srednjem vzhodu in raziskuje gospodarske možnosti in arabskih državah, katerim posvečajo Združene države posebno pozornost. Po washingtonskem mnenju bi bilo treba vse gospodarstvo na Srednjem vzhodu preobraziti. Arabski narodi bi morali v bodoče kupovati ameriške industrijske izdelke pred angleškimi in jih plačevati s surovinami, katerih črpanje naj bi bilo zagotovljeno le severnoameriškemu kapitalu.

Sprememba v španski vojski in letalstvu

Madrid, 29. julija. s. Predsedničjim se je končala seja španske vlade, ki se je pod predsedstvom državnega poglavarja sesla v petek. Med številnimi odobrenimi ukrepi je tudi ukrep, s katerim je vojni minister imenoval za vrhovnega poveljnika drugega vojaškega okrožja v Burgoz divizijskega generala Miguela Abriata Cantona, za glavnega poveljnika civilne garde pa divizijskega generala Camila Alonsa Vega, ki je nehal biti podtajnik v vojnem ministrstvu. Vlada je tudi odobrila odlok letalskega ministra, ki ustanavlja glavno letalsko akademijo. Uradni listi prinašajo sklep zunanjega ministrstva, s katerim se odpravlja mesto letalskega odposlanstva pri španskih poslanstvih v Rimu, Beogradu, Bukarešti, Sofiji in Ankari.

Razpust fašistovske stranke

Prva seja nove vlade pod predsedstvom maršala Badoglia — Odprava fašističnega velikega sveta in posebnega sodišča za zaščito države

Rim, 29. julija. s. V torek, dne 27. julija je na Kvirinalu bila prva seja ministrskega sveta pod predsedstvom Nj. Eksc. maršala Badoglia.

Vlada je z ozirom na novi položaj, ki je nastopil v političnem življenju države, sklenila predvsem razpust narodne fašistovske stranke.

Z istim ukrepom so bila dana navodila, da bi različne pomožne, vzgojne in športne ustanove, ki so poprej bile odvisne od stranke, lahko poslovale naprej.

Tuji tisk veliča pomen novih dogodkov v Italiji

Budimpešta, 29. julija. s. Novica, da je bil maršal Badoglio imenovan za predsednika italijanske vlade, je v Budimpešti zbudila kar najbolj živo zanimanje. Proglas vladarja in predsednika vlade so madžarski listi z debelimi črkami objavili na prvih straneh. Prve uredniške razlage so prežete s kar se da toplo ljubeznijo za Italijo. Vsi listi objavlajo čustva nesprenjenega in globokega prijateljstva Madžarske do Italije. Prijateljstvo Madžarske do Italije ni prav nič prigodno, piše dnevnik »Magyarország«, ker ima globoke korenine v skupni omiki in v zgodovini obeh narodov.

Narod svetega Stefana, nadaljuje list, je v teku evropske zgodovine zmeraj hodil ob strani Italije, razen v vojnih letih 1914-18, ko je šlo prav za prav le za spopad med Italijo in Avstrijo. V maršalu Badogliu, piše list, so združene najboljše italijanske vojaške vrline, in ta odličnik uživa doma in v tujini velik sloves. Listi objavljajo njegov življenjski pripovednik, da se je z njegovim imenovanjem začelo novo obdobje razvojev v Italiji, ki jo danes vsi prijatelji spremljajo z občutjem najbolj iskrenega prijateljstva. Vrh tega listi poudarjajo globok pomen rodoljubnih manifestacij, ki so jih imeli v Italiji, ter potrjujejo, da se je ves italijanski narod zbral okrog svojega vladarja ter maršala Badoglia. Uradni »Budapesti Ertesito« piše med drugim: »Maršal Badoglio, velika in čudovita vojaška podoba, je domovini že izkazal neprecenljive usluge. V Badogliu so združene najlepše italijanske vojaške kreposti.« V tem trenutku pravi uradna agencija, so oči vseh Madžarov obrnjene proti Italiji v najbolj topli ljubezni ter v pripravi na bodočnosti velike prijateljske dežele.

Poslanica italijanskim bojevnikom ter vojnim pohabljenecem in invalidom

Rim, 29. julija. s. Predsednik narodne zveze bojevnikov je naslovil naslednjo poslanico bojevnikom:

»Bojevniki! Italija ne more propasti! Italija ne sme strasti, Italija, ki gre vedno po poti časti in se povzpenja do veličine z žrtvijo, Italija, za katero se vojskujejo in krvavijo, ta Italija je vedno znala biti večna v slavi in bodočnosti skozi svoje čediljake. V tem svetlem trenutku je osvetlila dejanje kralja vojaka in izrazila trdno voljo v tem težkem in slovesnem trenutku svoje zgodovine.

Sledeč 20-letni navadi sem poslal Nj. Vel. Kralju in Cesarju v trenutku, ko je s svojim posegom dal novo smer življenju naroda, izraze vaše vdanosti in vere v bodočnost domovine, v kateri se bližji zgodovina tisočletne dinastije Savojske hise, jo spremlja in ji sledi od Umbertoa Biancamana do danes in ustvarja tudi za nadaljnjo bodočnost najvišjo in nenadomestljivo poročilo za premočrnost in enotnost vsega ljudstva. Italijanski čut za disciplino, ki je bil pri vas okrepljen in utrjen v vojašnicah in na bojišču, najvišja zavest dolžnosti, ki vam je stavljal Italijo na najvišje mesto vaših misli in vaših težej, brezmejnja ljubezen za kralja, ki je s svojim hitrim posegom razkril, da je krona zaščitnica usode domovine v vseh trenutkih, zlasti pa v najbolj kočljivih in najvažnejših, ob katerih drugi ustavni državni organi težko najdejo pravo pot — vse to bo sedaj v vas krepilo najvišjo potrebo po disciplini, pokorščini in najstrožjega izvajanja tistega, kar se danes nalaga vsakemu Italijanu kot zavestna in neodložljiva dolžnost.

Mislil sem opozoriti zlasti na to dolžnost pri pozdravu, ki ga v vašem imenu naslavljam na maršala Italije Pietra Badoglia, vojskovodjo tolikih zmagovitih bitk, kateremu je bilo sedaj zaupano tudi politično poveljstvo naroda, monarhije, vojske in ljudstva. To so temelji, na katere se vedno naslanja, to so temelji, na katerih se bo zgradila visoka in varna bodočnost domovine. — Živel Kralji Podpis: Amilcare Rossi.

Rim, 29. julija. s. Predsednik narodnega združenja vojnih pohabljenec in invalidov je članom poslal tole spomenico:

»Kralj je vzel v svoje roke narodovo usodo ter sam prevzel poveljstvo nad svojimi vojniki. Znova se je kraljeva rodbina zavzela za stvar in usodo italijanske skupnosti ter izpolnila svoje poslanstvo, s tem da je prevzela odgovornost za najvišje odločitve. Vladarjevo voljo je ljudstvo sprejelo z zapužanjem ter bo z disciplino sledilo volji, katere polna moč je bila poverjena velikemu vojaku, čigar ime je znano v zgodovini. Vojna se bo nadaljevala in navzlic najhujšim preskušnjam, ki jih je narod že pretrpel in jih še bo pretrpel, bo ljudstvo privolilo v vse možne žrtve, zdaj ko ve, da se tolče za obrambo lastne odgovornosti in da reši svojo lastno bodočnost.

Vsaka druga potreba je tej dolžnosti podrejena, a ni ga človeka, ki ne bi spoznal, da so v vladarjev osebnih pravicah vključene tudi pravice naroda po pogodbi, iz katere poteka italijansko jedrjenje. Teža preteklosti mora biti pobuda za prišnji dan, ko ga bomo sodili brez slabosti in brez skrbi, toda danes morajo molčati vse strasti, tudi najbolj plemenite, pred strastjo Italije. Vojna se nadaljuje tudi zato, ker nobena podrejenost ne more ljudstvo nagneti k temu, da bi se odpovedalo pravici soditi o svojih lastnih napakah.

Madrid, 28. julija. AS. Listi obširno poročajo o dogodkih v Italiji. Sestavo nove vlade spremlja špansko javno mnenje in politični krogi z največjim in najglobljim zanimanjem. Listi objavljajo obširne življenjepise maršala Badoglia, pri tem poudarjajo ljudske manifestacije in vdanost Kralju in Cesarju in novemu predsedniku vlade. Listi zlasti poudarjajo popolno normalnost, v katero se je takoj vrnulo življenje dežele ob popolnem spoštovanju discipline in navodil vlade.

Kopenhagen, 28. julija. AS. Vsi listi so v posebnih izdajah pod velikimi naslovi razširili novice o sestavi nove vlade v Italiji. Listi objavljajo velike slike Kralja in Cesarja in predsednika vlade Badoglia ter proglase italijanskemu ljudstvu. Listi pripisujejo izredno velik pomen temu dogodku in list, kakor je n. pr. »Berlingske Tidende« piše o tem dogodku čez šest celih strani. Vsi dnevniki s simpatijami pišejo o vladi maršala Badoglia, o katerem objavljajo listi tudi dolge življenjepise. Prav tako poudarjajo listi priljubljenost dinastije v Italiji, priljubljenost, ki je edina omogočila brez motenj spremembo vlade.

Ankara, 28. julija. AS. Ankarski listi objavljajo z največjim poudarkom vse novice o novi italijanski vladi, zlasti pa novice o imenovanju veleposlanika Guariglia za zunanjega ministra. Tisk med drugim poudarja, da je lik maršala Badoglia zaradi svojega značaja in talenta najbolj priljubljena osebnost med vsem italijanskim ljudstvom.

Mi vojaki, ki nas veže ena prisega in se zgrijamo okrog vladarja, opominjamo ljudstvo, da njegova usoda ter življenje samo odvisita od resnosti in vrednosti, o katerih bo dal dokaz v tej uri. Italija, ki se je komaj dvignila, ne more pasti, in Italijani bodo končno dokazali, da so se v nesreči navadili in spravili z bolečino.

Del Croix.

Hudi obrambni boji pri Orlu

Sovjetski napadi so po velikih izgubah spodleteli — Na Siciliji močno topniško delovanje — Angleški in ameriški napadi na srednjem odseku propadli — Pri hudem napadu na Hamburg 47 bombnikov sestreljenih

Hitlerjev glavni stan, 29. julija. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Hudi obrambni boji na odseku pri Orlu se nadaljujejo. Na drugih odsekih vzhodnega bojišča so sovjetski napadi po moči in obsegu popustili.

S posameznih odsekov javljajo: Ob kubanskem mostišču, ob Miusu in ob Doncu so se sovražni napadi ponesrečili. Na odseku pri Orlu je napadal sovražnik tudi včeraj z nezmanjšano silo. Vsi napadi so se z velikimi izgubami sovjetskih čet zrušili. Na tem bojišču se je v zadnjih tednih posebno odlikovala porenkovo-vestfalska 86. pehotna divizija.

Tudi južno od Ladoškega jezera so ostali brez uspeha sovražni napadi, ki so bili podvzeti s slabšimi silami nego prejšnje dni.

Na Siciliji se je obojestransko topniško delovanje znatno ojačilo. Na srednjem odseku so se zrušili napadi britanskih in severnoameriških odredkov v obrambnem ognju pred nemško-italijanskimi postojankami ali pa so bili s takojšnjimi protisunkimi razbiti. V vodah okoli otoka je letalstvo v dnevnih in nočnih napadih uničilo petrolejsko ladjo s 7000 tonami in eno korveto. Šest velikih prevoznih ladij je bilo poškodovanih.

Močni oddelki sovražnih bombnikov so nadaljevali strahovalne napade proti mestu Hamburg. Povzročena so bila nadaljnja opustošenja in deloma obsežni požari v mnogih mestnih delih. Prebivalstvo je imelo zopet izgube. Nočni lovi in protiletalsko topništvo so po dosedanjih podatkih sestrelili 47 napadajočih bombnikov.

Včeraj popoldnevi je protiletalska obramba nad zasedenim zahodnim ozemljem sestrelila nadaljnjih 9 sovražnih letal.

V boju z oddelkom sovražnih brzih čolnov so potopile zaščitne enote pred nizozemsko obalo brzi topniški čoln in poškodovale drugega tako težko, da je najbrž uničen. Vse naše enote so se vrnile v svoja oporišča.

Letala za dolge polete so znova napadla na Atlantiku opaženi sovražni ladijski sprevid in potopila dve trgovski ladji s skupno 12.000 tonami. Ena ladja s 5000 tonami je bila tako težko zadeta, da se je nagnila. Dve nadaljnji tovorni ladji sta bili poškodovani.

Nemške podmornice so potopile na Atlantiku in v Sredozemlju 8 ladij s skupno 44.241 tonami, poškodovale pa so eno lahko križarko in 6 tovornih ladij ter sestrelile pri obrambi 3 sovražna letala.

Na isti seji ministrskega sveta je bila potem sklenjena odprava zakona z dne 9. decembra 1928 št. 2.693, ki se tiče fašistovskega velikega sveta in ki ni združljiv s povratkom k rednemu ustavnemu življenju.

Sklenjena je bila tudi odprava rednega sodišča za obrambo države, čigar posli preidejo za ves čas sedanje vojne na vojaška sodišča pri armadnih zborih.

Zadovoljstvo turškega tiska nad političnimi spremembami v Italiji

Carigrad, 29. julija. s. Turški listi posvečujejo cele strani spremembi vlade v Italiji. Ugodno razlagajo novice, da je za zunanje ministra imenovan Eksc. Guariglia, poslanik pri turški vladi. V kratkih mesecih svojega bivanja v Ankari se je poslanik Guariglia uveljavil kot prvovrsten diplomat ter si pridobil splošno spoštovanje in ugled.

List »Bejoglu« prinaša članek z naslovom »Nepretrganost« in pravi, da se v urah, ki so za narode resne, ocenjuje veljava ustanov, ki so nad ljudmi, kakaj ljudje prihajajo in odhajajo. List poudarja, da ima vladarska rodbina bistveno vrednost za Italijo, ker je zvezana s slehernim razdobjem državne zgodovine. Med boji za prepored je savojska vladarska rodbina bila luč, ki je vlekla nase vero in upanje vsakega. V poprejšnji vojni je vladar utelešal odpornostno voljo naroda. V odgovornih trenutkih je za italijanske voditelje samo po sebi umerno, da se mora vladarjeva postava dvigati kakor gloria v bliskanju bitk in hrustu bombardiranja.

Angleška obsodba bombardiranja Rima

Lizbona, 29. julija. s. Med pismi, ki jih prinaša »Times« za bombardiranje Rima in proti njemu, je tudi pismo gospe Silvie Sprigg, ki bombardiranje odkrito obsoja, češ da bi železnico med severno in južno Italijo bilo moči pretrgati med Rimom in Napolijem, ne da bi bilo zaradi tega kaj potrebno bombardirati Rim.

Ameriška vlada in mednarodno obveznost za po vojni

Lizbona, 28. julija. s. Iz Washingtona poročajo, da je senator Nye o povojnih obveznostih Združenih držav izjavil, da se vlada skuša izogniti vsakemu posvetovanju z zbornico. Zatrnil je, da ljudstvo zahteva, da se spoštuje ustavna določila, ki zahtevajo pritriljo kongresa za vsako mednarodno obveznost. Hkrati je izrekel »svarilo« da utegne takšno ravnanje v bodočnosti vzbuditi hude proteste vsega ljudstva.

Berlin, 28. julija. AS. O bojih na vzhodnem bojišču zatrjuje nemška mednarodna poročevalska agencija, da so se v ponedeljek boji na odseku pri Orlu nadaljevali z nesprenjenim silovitostjo in v ponedeljek so Sovjeti ozivili svoje napade na mostišču Kubana in Miusa. Nemška razvrstitev vzhodno od Leningrada je tudi bila zelo izpostavljena sovjetskemu pritisku, ki so napadali s podporo topništva, tankovskih skupin in s pomočjo drugega težkega orožja ter velikimi oddelki bojnih etal. Sovjeti so hoteli zlomiti nemški odpor. Toda na vsem bojišču je bil sovražni napor nevtaliziran. Sovjeti so imeli krvave izgube in so žrtvovali ogromne količine vojaške gradiva. V ponedeljek je nemška obramba v celoti uničila na vsem vzhodnem bojišču 228 sovražnih vozil.

Berlin, 28. julija. AS. V dodatek včerajšnjemu vojnemu poročilu dodaja nemška mednarodna poročevalska agencija, da so nemški bombniki za dolgi polet približno 400 km zahodno od rta Montego (Portugalska) napadli velik sovražni konvoj, ki so ga spremljale križarka in manjše edinice. Konvoj je plul proti Sredozemskemu morju. Iz poznejših ugotovitev se vidi, da so bili potopljeni trije parniki s 6000, 8100 in 8000 tonami. Trije drugi parniki so bili hudo poškodovani. Eden od teh je pozneje gorel na istem mestu, kjer je bil zadet. Lahko se reče tedaj, da je angleško trgovsko brodograd v tem spopadu izgubilo najmanj štiri velike ladje s kupno približno 30.000 tonami.

Berlin, 28. julija. AS. Na morju na zahodu je bil včeraj odbit poskus skupine angleških 16 bombnikov, ki so hoteli napasti nemški konvoj. Sovražna letala so v zaporednih valovih prihajala nad cilj, pa niso mogla skozi ogenj obrambnih edinic. Po raznih poskusih, ko je bilo medtem več angleških letal zažganih, so sovražna letala odnehala in odletela proti zahodu. Nemški konvoj ni imel nobenih izgub.

Iz istega vira poročajo, da so zahodno od Anape sovjetski bombniki zastoj poskušali napasti nemški konvoj, ki ga je spremljala skupina lovcev. Sestreljenih je bilo 10 sovjetskih letal. Vkljub izgubam se nobenemu bombniku ni posrečilo zadeti ladje v konvoju, ki so neškodovane dosegle svoje pristanišče.

Čitajte »Slovenski dom«!

Ižanska mladina pri Mariji Pomagaj

V ljubljansko stolnico se zateka pred milostno brezjansko podobo vedno več romarjev in Marijinih častilcev

Ljubljana, 29. julija.

V teh soparnih dneh, ki te utesne še v bolj soparne zaprte prostore, da odsedi svoje ure in si ubijati živce ter voljo pri vseh mogočih in nemogočih problemih, je človek kar vesel preproste kmečkega človeka, zlasti fanta in mladine, ko na njihovih sicer resnih obrazih najde toliko umirjenosti in preračunljivosti. Trdo življenje in znaki življenjske preizkušnje se zrcalijo na njihovih licih. Na njih ne moreš prezreti tudi samozvesti in ponosa, izoblikovanih po njihovem delu, trpljenju in velikih žrtvah. So to ljudje, polni vere in zaupanja ter navezanosti na zemljo, ki jo rose z lastnim znojem, da prežive nas in sebe ter nas vse ohranijo. Vse to lahko najdeš in razumeš šele tedaj, ko spoznaš in tudi hočeš razumeti razmere in ljudsko dušo ter si nato v razmerju teh dveh ustvarjaš sodbu.

Prav te misli so me, včeraj dopoldne vodile preko živilskega trga, kjer so se ljubljanske meščanske zaspanke nekoliko vznemirjale nad branje, ker niso prišle kar vse naenkrat na vrsto. Pa saj to ni edinstven prizor. Regljanja — moškega in ženskega — je povsod dovolj, redko kje pa tista umirjenost in preudarnost, ki ju lahko ugotoviš brez posebnega spoznavanja ljudske duše prav pri naši kmečki mladini, pa tudi pri starih.

240 ižanskih otrok

Še so mi zveneli po ušesih ti sitni ženski glasovi in se mi spet vsiljevale misli iz tega okolja, iz katerega si človek večkrat kar želi daleč proč, ko so se mi pozorne oči ustavile tam na robu Krekovega trga, kjer je bilo posebno živahno.

Sest voz otrok iz Iga — bosih, v čoklah, obutih in bosonogih, skromno, tako dostojno in lepo oblečenih, se je prav spravljalo z voza. Niso bili razposajeni, brž so se zbrali v skupine ter radovedno in oziraje se na vse strani stopali

za učitelji oziroma vzgojitelji, ki so jih privedli v Ljubljano.

Zdelo se mi je, kakor da se vračajo stari časi, ko sem še sam bosaril na takih izletih s pakeljkom in mamčnimi dobrotami ter jih, na primer na Ptujski gori zamakal z vodo ali tako dobro rdečo ali rumeno pokalico. Dobro se še spominjam onega meseca maja, ko nam je domači, a sedaj že rajni g. župnik govoril o zaupanju našega ljudstva v Mater božjo, h kateri se je zatekalo v najhujših časih preizkušnje.

Stopil sem za procesijo mladih izletnikov. Zavili so v stolnico. Prav nič nisem ugibal. Mladina je hitela k

milostni podobi brezjanske Marije Pomagaj

h kateri prihaja v stolnico iz dneva v dan večje število njenih gorečih častilcev.

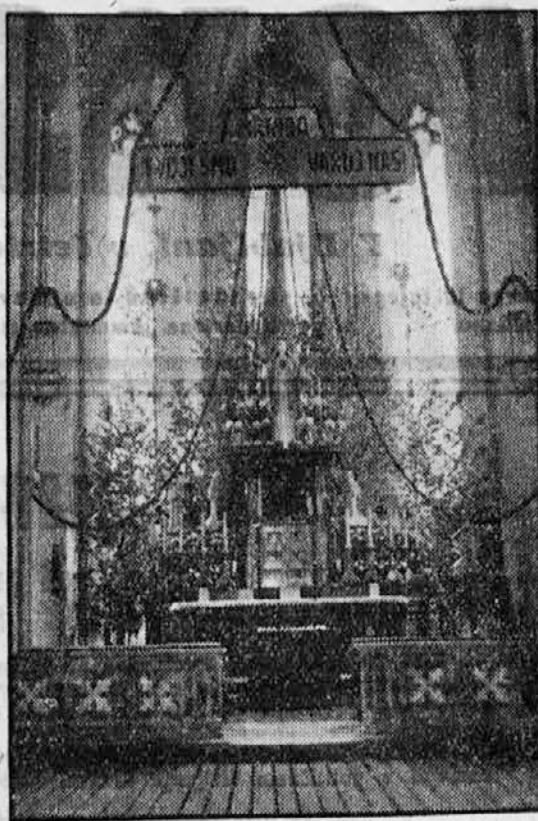
Pesem je zadonela in prelepe melodije otroških grl so se zlivale v akorde, ki prav po globoki vsebini vežejo v srce vsakomur, ki ima še dušo.

Potem je bila še sv. maša. Zdelo se mi je, kakor da so otroci prinesli v svojih dušah izročilo Mariji Pomagaj. Odsev lučice se je zrcalil nanje z milostne podobe, v cerkev pa je dahnil vonj rož in cvetja, ki je zagrnilo oltar naše Marije Pomagaj.

Popoldne si je mladina ogledala še mestni muzej, otroški paradiž ter druge zanimivosti, okrog 5. pa se je spet zbrala pred Marijo Pomagaj, da se poslovijo od svoje Matere ter se ji še enkrat priporočijo v varstvo.

Šest je odbila ura, ko je spet zdrdalo 6 lestvakov z otroci s Krekovega trga. Ni bilo na vozovih zelenja in cvetja, bilo pa je mnogo življenja, okrepljenega pri Mariji, in tega je bil vsakdo vesel.

Oltar farne cerkve v Kranju

Pred tako lepo okrašenim oltarjem so se Gorenjci posvetili v kranjski župnijski cerkvi Mariji. Posvetitev je opravil celovški škof dr. Rohrer, asistiral pa so mu domači gorenjski gospodje. Nad tabernaklom so kranjčani postavili najlepši Marijin kip, kar ga premore mesto. Že pogled na sliko kaže, da je bila ta slavnost zares prirčna.

Oddaja salam

Vabimo detaliste, da pri trvdki Egidio Galbani, Bleiweisova cesta, dvorišče Figovca, dvignje salame, katere jim je nakazalo tukajšnje združenje trgovcev. Salame bodo konsument lahko dobili od 2. do 5. avgusta proti odrezku št. 705 navadne živilske nakaznice za mesec avgust in sicer po 60 gramov na odrezek. Cena je določena na 38,70 lir za kg debele in 37,85 lir za kg tanke salame.

Stalno na zalogi

knjige „Slovenčeve knjižnice“
Peterlin Alojzij, trafika, Vel. Lašče

Prijavite mizarski klej!

Pokrajinski svet korporacij v Ljubljani je poslal Združenju trgovcev naslednji dopis:

Združenje se naproša, da opozori vse svoje člane, naj prijavijo Pokrajinskemu svetu korporacij do 31. t. m. vse količine mizarskega kleja, ki ga posedujejo bodisi za preprodajo, lastno uporabo ali na račun tretjih oseb. Opozorja se, da se morajo prijaviti brez izjeme vse količine nad 1 kg.

Kršitelji zatemnitvenih predpisov

Oblastem so bili naznanjeni naslednji kršitelji zatemnitvenih predpisov v Ljubljani:

Dolenc Janez, Aškerčeva 42; Bohinec Pavla, Rimska 31; Kobler Marija, Groharjeva 3; Vrhovnik Franc, Aškerčeva 42; Sterza Anton, Pražakova 12; Sacchetto Cesare, Kolodvorska 22; Petriček Robert, Miklošičeva 15; Oman Olga, Pražakova 20; Gerdenc Rozalija, Wolfova 1; Batistič Rihard, Pražakova 17; Bevc Edmond, Pražakova 17; Brezigar Marija, Miklošičeva 15; Pokorn Ivan, Gregorčičeva 17-b; Grošelj Davorina, Rimska 10; Premrov Marija, Rimska 10; Slavčeva Maša, Kongresni trg 7; Žerjav Borut, Vegova 2; Soss Elza, Wolfova 2; Doberletta Ksenija, Vegova 2; Mikluš Julija, Wolfova 10; Serko Milan, Wolfova 10; Vrečko Marija, Wolfova 1; Arko Katarina, Igrška 14; Sadik Karibali, Igrška 14 pri Korenini; Derenda Katarina, Borštnikov trg 3; Vrhovec Albina, Borštnikov trg 3; Lazar Meta, Cesta 29. oktobra 21-a; Dameretovič Konstantin, Cesta 29. oktobra 18; Hubald Josip, Rimska 23; Pirnat Alojz, Rimska 23; Tavčar Ljudmila, Rimska 23; Debevc Franciska, Rimska 23; Bakovnik Zorka, Rimska 23.

Maksimalne cene za zlato v Švici. V sporazumu s švicarsko narodno banko je zvezni urad za kontrolo cen določil maksimalne cene za zlato v zlatih, zlate zlitine, polizdelke iz zlata, za staro zlato in zlatnike. Maksimalna cena, po kateri se sme prodati zlatnik za 20 frankov (odnosno napoleonor), znaša brez prometnega davka — 30,50 sv. frankov.

Naročila za roman v slikah »Quo vadis« sprejema tudi podružnica Slovenčeve upr. na Miklošičevi cesti

Kuhelj Tone

Ljubljana, 28. julija.

Zločinska komunistična zahrbtna roka je pred dnevi spet segla po enem najboljšem kmečkem sinu iz Primakovega. Šest oboroženih komunistov, ki so se klatili okoli Primakovega, so na Ježnem vrhu prijeli 25-letnega posestnikovega sina Kuhlja Toneta. Tonetov prijatelj je zbežal pred komunistično skupino, Toneta pa so ujeli in ga hoteli odpeljati v gozd. Fant, ki je doživel grozo komunističnega nasilja, ni maral z njimi, zato se je iztrgal iz krvavih rok podivjanih zločincev ter zbežal v gozd. Zločinci so streljali za njim in ga v oddaljenosti 200 m zadeli ter smrtno ranili, da je kmalu umrl, nato pa so izginili.

Toneta Kuhlja so pokopali na pokopališču pri Sv. Vidu. Lep pogreb je dovolj zgovorno pričal, kako priljubljen je bil Tone med ljudstvom. Nov zločin komunističnih morilcev nad poštenim kmečkim fantom znova potrjuje, da OF ni spremenila svojega programa, ampak spremenila le taktiko — program pa je še vedno: rop, požig, umor!

Nakazovanje bolniških dodatkov meseca avgusta

Bolnikom, ki so po predloženih zdravniških spričevalih upravičeni dobivati posebne dodatke racioniranih živil, bo bolniški odtok ljubljanskega mestnega preskrbovalnega urada meseca avgusta delil bolniška nakazila vsako dopoldne od 8 do 11.45 samo v pritličju Turjaške palače v Križankah, Gosposka ulica 15, po naslednjem razporedu:

Od 2. do 9. avgusta samo bolnikom, ki imajo pravico tudi za meso, tako da pridejo na vrsto v ponedeljek, 2. avgusta, bolniki z začetnicami priimka A do D, v torek, 3. avgusta, z začetnicami E do J, v sredo, 4. avgusta, z začetnico K, v četrtek, 5. avgusta, z začetnicami L do N, v petek, 6. avgusta, z začetnicama O in P, v soboto, 7. avgusta, z začetnicami R do T in v ponedeljek, 9. avgusta, bolniki z začetnicami priimka U do Z.

Od 10. do 18. avgusta drugim bolnikom, tako da pridejo na vrsto v torek, 10. avgusta, bolniki z začetnicami priimka A do D, v sredo, 11. avgusta, z začetnicami E do J, v četrtek, 12. avgusta, z začetnico K, v petek, 13. avgusta, z začetnicami L do N, v soboto, 14. avgusta, z začetnicama O in P, v ponedeljek, 16. avgusta, z začetnicama R in S, v torek, 17. avgusta, z začetnicami Š do U ter v sredo, 18. avgusta, z začetnicami V do Z.

Od 19. do 27. avgusta bo bolniški odtok delil nakazila za sladkor za dojenčke in bolnike, toda le na podlagi predloženih zdravniških spričeval, tako da pridejo na vrsto v četrtek, 19. avgusta, upravičenci z začetnicami priimka A do D, v petek, 20. avgusta, z začetnicami E do J, v sredo, 21. avgusta, z začetnico K, v ponedeljek, 23. avgusta, z začetnicama L in M, v torek, 24. avgusta, z začetnicami N do P, v sredo, 25. avgusta, z začetnicama R in S, v četrtek, 26. avgusta, z začetnicami Š do U ter v petek, 27. avgusta, upravičenci z začetnicami priimka V do Z.

Zdravstveni zavodi, ki so upravičeni dobivati posebne bolniške dodatke, naj pošljejo po nakazila od 1. do 10. avgusta samo popoldne. Bolniki, ki dobivajo dodatke mesa, naj s seboj prinesejo živilsko nakaznico za mesec avgust z odrezki za meso. Vsem onim, ki teh odrezkov ne bodo imeli, bolniški odtok ne bo nakazal bolniškega dodatka za meso.

Opozarjamo, da mestni fizikat sprejema zdravniška spričevala za priznanje bolniškega dodatka živil samo od 1. do 20. v mesecu.

Reklamacij zamudnikov zaradi velikega navela ne bo mogoče upoštevati ter zato opozarjamo na ta razpored, ki naj se upravičenci po njem ravnaajo ter naj ga zato izrežejo in shranijo.

Odrezki julijskih živilskih nakaznic

Mestni preskrbovalni urad bo meseca avgusta odrezke julijskih živilskih nakaznic sprejemal od trgovcev in pekov tako, da pridejo na vrsto 3. avgusta trgovci z začetnico A, dne 4. avgusta z začetnico B, 5. avgusta z začetnicami C do F, 6. avgusta z začetnicama G in H, 7. avgusta z začetnicami I in J, 9. avgusta z začetnimi zlogi Ka do Kom, 10. avgusta z začetnimi zlogi Kon do konca, 11. avgusta z začetnicami L do Ma, 12. avgusta z začetnimi zlogi Me do konca, 13. avgusta z začetnicami N in O, 14. avgusta z začetnico P, 15. avgusta z začetnicama R in S, 16. avgusta z začetnicama Š in T, 17. avgusta z začetnicama U in V, 19. avgusta z začetnicama Z in Ž. — Peki pridejo na vrsto 20. avgusta z začetnicami A do J, 21. avgusta z začetnicami K do O, 23. avgusta z začetnicama P in R ter 24. avgusta z začetnicami S do Z. — Menda trgovcev in pekov ni več treba opozarjati, naj se natanko ravnaajo po tem razporedu, zato naj ga za izrežjo in shranijo, da ne bo potrate časa in nepotrebne nezadovoljnosti.

Skoplje v letu 1943

Obisk v Narodnem muzeju, ki odkriva slikovito, pestro in mnogostransko macedonsko življenje

Kateri koli del Skoplja si ogledamo, povsod najdemo kaj zanimivega. Na obeh bregovih Vardarja in ob vzhodni Vodne planine ležeče mesto odkriva očem zelo slikovito, pestro in mnogostransko vtis. Povsod so sledovi živahnega dela. Ulice so tlakovane, starinske kamnite mostove, žive priče turških časov, pa pravkar popravljajo. Z veliko skrbjo in razumevanjem za ohranjanje kulturnih spomenikov so obnovili tudi turške napise. V ostrem sončnem blešku se svetijo bele marmornate črke.

Staro mesto obdajajo trdnjave, ki so v prejšnjem stoletju prenesle že mnogo napadov, prenočile vojske mnogih narodov. Gorski greben s trdnjavo izpolnjuje čisto primerno nalogo. Skriva zaklonišča proti letalskim napadom. Tako veže utrdba preteklost s sedanostjo.

Preteklost Macedonije se blešči tudi v svetlih barvah v lepih zbirkah, ki jih čuva Narodni muzej v Skoplju. Tu sem doživel prijetno iznenadenje: muzejski ravnatelj dr. Kristo Vakarelski me je pozdravil z besedami: »Isten hozta Skopljeban!«

Učeni ravnatelj je dolgo časa proučeval zbirke v Budimpešti in se je med tem časom naučil madžarskega jezika. V njegovi ročni knjižnici se vrstijo madžarska znanstvena dela z bolgarskimi. V svojih pojasnilih, ki jih je dal pri najinem obhodu muzeja z bogato vrednostjo, se je posluževal s popolno gotovostjo madžarskih znanstvenih izrazov.

Iz Ribnice

Ilustriran Quo vadis, ki je izhajal v »Slov. domu in bo izšel kot samostojna knjiga, lahko naročite v podružnici »Slovenec« vsako nedeljo dopoldne v ribniški mlekarni, med delavnikom pa v trgovini Govže Anica. Prav tam blagovolite poravnati zaostale naročnine. Sprejemajo se oglasi in osmrtnice za naše liste.

Nesreče na deželi. V Gorenji vasi pri Ribnici je bila nedavno huda nesreča, ko bi kmalu postala žrtev plamenov mlada deklica. Posestnikova hčerka 16-letna Tončka Širčeljeva je stala preblizu ognjišča, pa se ji je vnela obleka, ki je hitro začela goreti. Razen tega se je še opekla z vrelo vodo po obrazu in rokah. Hudo opečeno so jo prepeljali v ljubljansko bolnišnico. — V Dolenji vasi pri Ribnici je padel s strehe in dobil hude notranje poškodbe 50-letni tesar Jakob Hönigman. — Jakob Jaklič, 59-letni posestnik v Velikih Laščah, je v gozdu nakladal hlode. Debel hloď mu je padel na levo nogo in mu jo zdrobil. — V Borovnici je 60-letnemu delavcu Antonu Debevcu med delom bilo poškodovano desno oko.

78

BOGINJA MAŠČEVANJA

KRIMINALNI ROMAN

»Bojim se, da se je Sakhmet vrnila.«
Zazdelo se mi je, da je Vance v hipu prebledel, ali pa je le svetloba tako čudno odsevala na njegovem obrazu.
»Pojdite v svojo sobo in tam počakajte,« je velel na kratko. Hani se je priklonil.
»Zdaj me res nič več ne potrebujete, effendi. Vi veste marsikaj.«
Egipčan je dostojanstveno odšel.

Vance je bil zamišljen vse dotlej, dokler ni Hani izginil izpred njegovih oči. Potem nam je pomignil in že odhitel v dr. Blissovo delovno sobo. Odprl je vrata in prižgal luč.

Njegovi gibi so bili nekam preplašeni in nagli, vsi pa smo opazili, da je bil razburjen. Prepričani smo bili, da se v njegovi notranjosti odigrava nekaj silno resnega, saj je bil videti, kakor bi ga bila obšla temna slutnja.

Stopil je najprej k prvemu, nato pa še k drugemu oknu in pogledal na cesto. V bledem odsevu nočne luči je lahko videl asfaltni tlak pod seboj. Pogledal je nato pod pisalno mizo, brž nato pa so njegove oči že stikale pod zozo. Čez nekaj trenutkov se je podal proti vratom, ki so držala v muzej.

»Malo verjetno je bilo, da bi v tej sobi kaj našli, vendar pa je bila le neka možnost...«

Ko je stopal po zavitih stopnicah, nam je dejal s prerokskim glasom:

»Povem vam, da bomo v muzeju nekaj našli. E, le stopite

naprej, gospod narednik, zdaj bomo imeli opravka. Nocoj se je stvezla z verige pošast...«

Sel je mimo kraljevskega prestola in steklenih omari, v katerih so bili shranjeni mizi. Svoji roki je bil globoko potisnil v hlačna žepa, njegove oči pa so begale po dvorani naokrog. Markham, Heath in jaz smo počakali stoje pri stopnicah ob vhodu.

»Kaj je?« je vprašal Markham s hrešččim glasom. »Kaj se je zgodilo? Kaj vendar iščeš, Vance?«

»Ne vem, kaj se je pripetilo.« Ob teh Vancejevih besedah me je kar mrz s preletel. »Iščem pa nekaj strahotnega. Če ga ni tu...« Stavka ni dokončal. Stopil je h kipu kralja Kha-ef in ga zasukal. Potem se je približal kipu Ramzesa II. in si začel ogledovati njegov podstavek, nato pa je stopil h kipu Teti-Shireta in s prstom potrkal na podstavek.

»Vse je iz celega,« je pomrmral. »Poglejmo še malo tele mumije.« Pri tem se je že podal spet na drugo stran dvorane. »Začnimo tamle od kraja, gospod narednik. Pokrove je treba narahlo odstraniti, če pa ne gre, uporabte silo.« Sam je tedaj stopil k mumiji, ki je stala poleg Kha-efovega kipa, segel s prsti pod pokrov, ga dvignil in postavil na tla.

Heath je silno navdušeno začel z delom na drugem koncu tiste vrste krst z mumijami. Pri tem svojem opravilu pa ni bil nič kaj preveč nežen. Kakor iz nekakšnega kljubovanja in prezira je trgal pokrove z mumijinih krst in jih kar nekam besno metel po tleh.

Vance je bil ves zatopljen v svoje delo in se ni dosti menil zanj. A vselej, kadar je snel s kakšne nove krste pokrov, se je zaskrbljivo zazrl vanjo. Markham pa je postajal vedno nemirnejši. Precej časa je očitno kazal svoje nezadovoljstvo nad takšnim nasprotkovim postopanjem z mumijami, potem pa je stopil nekaj korakov naprej in dejal:

»Tega pa že ne morem dovoliti. Preveč dragocene stvari so to in mi nimamo pravice...«

Vance je strogo pogledal Markhama.

»Kaj pa, če je tu notri kak mrtvec?« Njegov glas je bil tako hladen, da je Markham kar spreletelo.

»Kak mrtvec?«

»Da, mrtvec, ki so ga skrili sem nocoj od osmih do devetih.« Vancejeve besede so bile preveč pomembne, da bi jim Markham mogel še kaj dodati. Stojel je napeto je opazoval mrzlično preiskavo po krstah z mumijami.

Našli pa niso v tistih krstah ničesar. Heath je bil že precej slabe volje, ko je odkrival zadnjo mumijo.

»Mislim, da ste se v svojih računih le nekoliko zmotili, gospod Vance,« je spregovoril, in v njegovem glasu se je prej razodevala dobrohotnost kakor pa kakšna zagrenjenost.

Vance je stal ves zamišljen pri stekleni omari. Njegovo nezadovoljstvo je bilo tako očitno, da se Markham ni mogel več zdržati, da ne bi stopil k njemu, ga prijel za roko in dejal:

»Če bi svo stvar premotili s kakšnega drugega vidika, bi morda...« Ni utegnil končati stavka, ker se je že oglašil Vance:

»Ne, z drugega vidika ni mogoče motriti te stvari,« je dejal bolj sebi kakor pa Markhamu. »Preveč se vse ujema: Nocoj se je tu odigrala žaloigra, prišli pa smo prepozno, da bi jo mogli preprečiti...«

»Potemtakem bomo morali izdati kakšne varnostne ukrepe,« je grenko pripomnil Markham.

»Kaj, varnostne ukrepe! Vse, kar jih je bilo mogoče izdati, smo že izdali. Nocoj je posegel v položaj nekaj čisto novega, nekaj, česar ni bilo mogoče videti vnaprej. Zločinec ni bil računal z žaloigro, ki se je nocoj odigrala... Vance se je zasukal in naredil nekaj korakov. »A jaz moram žrtve na vsak način poiskati. Ugotoviti moram, s kakšnim namenom je zločinec to storil...«

Ljudje pred sodniki v dvorani 79

Ljubljana, 29. julija. Soparno je v dvorani št. 79. Veliki planet Sonce pošilja prav v dopoldanskih urah, kadar so kazenske razprave pred počinčimskim sodniškim senatom ali pred sodnikom-pododnikom, svoje močne žarke v dvorano, kamor prihajajo le ljudje po svoji uradni dolžnosti, le ljudje, če jih kliče paragraf na odgovor zaradi dejanj, ki so bila v nasprotju z raznimi določili kazenskega zakona, in le ljudje, ki so vabljeni kot prič, tu in tam se v dvorano izgubi kak radovednež. V vročih poletnih dneh so kazenske razprave bolj redke. Pred sodniki pa se monotonno v mirnem tempu obravnavajo prav navadne zadeve: ljubljanski zemljanov.

Zaklad v gostilniški peči

Kaj naj reporter pove o mladi Francki? Kako naj začne njeno zgodbo? Dekle je mlado. Z dežele, tam iz dolenskih vinorodnih krajev je prišla Francka v Ljubljano. Pri nekem gostilničarju je bila angažirana za gospodinjstvo pomočnico. Gostilničar Slavko je Francko med drugim zaupal ključ gostilniške sobe. V tej sobi pa je bila peč, kamor je premeteni gospod Slavko skrivnostno in tajno shranjeval razne dobrate za železce, ki jih navaden človek ima sedaj le še v domišljiji in v pobožnih željah. Shranil je tam 15 kg šunke in 40 kg svinjske masti.

Francka, ki ji je bil čez noč zaupal ključ gostilniške sobe, je dobro vedela o skrivnem zakladu v peči. Bilo je junija, Francka je bila služba odpovedana. Ko je Francka službo zapustila, je odhajala elegantno opravičena. Prav zadnji čas si je bila nabavila 3 pare čevljev, novo obleko in — klobuk! Francka se je pač hotela spremeniti v celi svoji zunanosti in postati mestna valedična gospodična. Kmetiska ruta ni bila zanjo jasna, da si je naročila — trajno ondulacijo.

Kmalu ko je Francka odšla iz službe, je gostilničar Slavko, ki ima svoj lokal neke na periferiji mesta, presenečen opazil, da so mu iz peči izginile vse dobrate, šunka in mast. Bil je joj in prejo, saj to niso — mačkine solze.

Nadaljnji razvoj Franckine zgodbe! Aretacija, sodna preiskava, zapor, obtožba državnega tožilca in nazadnje razprava pred sodniškim senatom v dvorani št. 79. Francka je na policijski in v preiskavi tajila, zankala na vse strani, se izgovarjala na nekega železničarja Franceta, ki naj bi ji bil denar posodil za čevlje, obleko in klobuk. Pa njeni dokazi so sila šepali in razna nasprotja so bila preočita. Obremenilni alibi-dokazi, zlasti obleka, čevlji in — nesrečni klobuk so jo pokopali.

Zaradi prestopka tatvine je bila obsojena na 4 mesece strogega zaporu pogojno za 3 leta.

Kaznovani navijalci in verižniki

Ljubljana, 29. julija.

Kontrolni urad cen pri Visokem komisariatu je za čas od 1. do 15. junija objavil seznam vseh onih oseb, zlasti imena navijalcev cen in verižnikov z blagom, ki so bili kaznovani zaradi protidraginskega oddelka Kraljeve kvesture v Ljubljani. Zanimiv je ta seznam, ki ga bomo prihodnje objavili.

Zaradi navijanja cen življenjskim potrebščinam, zlasti racioniranim živilom, je bilo v omenjenem času kaznovanih 7 oseb na skupno denarno kazno 15.000 lir. Najnižja kazna je bila 500, najvišja 4000 lir. Z najvišjo denarno kaznijo je bil obsojen zaradi navijanja cen Josip Šipic, čevljar na Trati, ki je bil hkrati kaznovan še s 30 dnevnim zaporom. Tam na Trati, ne daleč od remize, je imel svoje skladišče usnja tudi Andrej Čekada.

Zaradi skrivanja blaga, ki bi ga odednili normalni dnevi uporabi, je bilo kaznovanih tudi več oseb. Kaznovani so veržili kar na debelo in so med njimi v prvi vrsti mnogi ljubljanski mesarji, med katerimi sta tudi dva brezposelna. Zaradi skrivanja in verženja je bilo kaznovanih 15 oseb na skupno denarno kazno 60.500 lir. Med temi pa je bilo še 11 oseb kaznovanih z zaporom, vsaka na 60 dni. Najvišja kazna je bila izrečena 11 osebom po 5000 lir. Dalje je bilo kaznovanih še več drugih oseb zaradi kršitve protidraginskih odredb, izdanih od Visokega komisariata.

Od Kraljeve kvesture je bilo v omenjenem času kaznovanih vsega 38 oseb na skupno denarno kazno 98.800 lir. Poleg mesarjev so bili obsojeni kaznovani nekateri prodajalci, ki so kopčili in skrivali industrijske izdelke in potrebščine. — Upravna oblast prve stopnje je dalje prijavila nekega obrtnika civilnemu kazenskem sodišču zaradi navijanja cen. Ta obrtnik pride po končani preiskavi pred kazenskega sodnika-pododnika na okrožnem sodišču.

Ko bi Francka ostala preprosto dekle, ne bi prišla v kriminal.

Žalostna zgodba

Globoko žalostna zgodba sedanjih časov! Vičanka Marija, 26 letna kleparjeva žena, se je bila letos v zaporih seznanila in sprijaznila z mnogimi sojetnicami, ki so ji v medsebojnih pomenkih, ko ure teko monotonno, očrtale in opisale svoje družinske prilike, saj veste sami, da si skuša vsakdo olajšati svoje duševne težave in skrbje s pripovedovanjem. Ko je Marija prišla na svobodo, je sredi maja letos obiskala svoje svojih 4 sojetnice, ki jim je znala na svojstven način izjavljati žensko obleko, nogavice, denar in jedila. Pri nekem gospodu je dobila celo kos slanin in pol kilograma ocvirkov. Vsem je Marija, izkoriščajoč sedanje težke prilike, obljubovala, da bo vse njej izročeno blago znala poslati prijateljicam v zapore. To se ni zgodilo!

Obtožena zaradi zločina prevare je Marija pred sodniki malega senata vse priznala. Pri njej so našli še precej stvari. Bila je obsojena na 5 mesecev strogega zaporu in 50 lir denarne kazni ter v izgubo častnih državljanov pravic za 1 leto. Doselej Marija ni bila kaznovana, toda ni bila deležna dobrote kazenskega zakona o pogojni sodbi, ker je zakrivila kaznivo dejanje, izkoriščajoč težke prilike svojega časa.

S štajerskega

Iz spodnještajerskega gospodarstva. Litiško-prebolska tekstilna tvornica d. d. v Mariboru (prej Mautner) izkazuje v bilanci za leto 1942 0,4 milijona mark čistega dobička. Družba bo na glavnic 4 milijone mark izplačala 6% dividendo. V bilanci so vnešene naprave z vrednostjo 3,56 milijona mark, obratno premoženje pa znaša 5,49 milijona mark.

Zaprige županov. Pretekli petek je bila v Gor. Radgoni v navzočnosti okrožnega vodje inž. Romana Nemetza svetčana zapisnega častnih županov ljutomerskega okrožja. Deželni svetnik dr. Kar. Assmann je v svojem nagovoru poudaril odgovornost županov in potrebno sodelovanje z obč. sveti in svetovalci, ki tvorijo most med prebivalstvom in oblastmi. Po zaprsegi je govoril okrožni vodja Nemetz, ki je s ponosom ugotovil, da so župani dve leti vzorno vodili svoje občine. Zahvalil se jim je za dosedanje delo in izrazil upanje, da bo njihovo vzorno delovanje koristilo ljudstvu.

Novi grobovi. V Mariboru je preminul 42-letni tesar Anton Kraner iz Sv. Jakoba v Slov. goricah. Nadalje sta preminula 19-letni grenadir Stanislav Kač iz Zaleca, v Gornji Savinjski dolini pa brambovec Jožef Kranje.

Mariborska ulična imena, ki so mnogim meščanom neznana, se bolj pa ljudje, ki se po njih ulice imenujejo, pojasnjuje v številki z dne 27. julija »Marburger Zeitung«. Pisec pravi, da so ulična imena vidni izraz počastitve onih ljudi, ki so za dobro mesta in njegovega prebivalstva živeli ali ustvarjali trajne vrednote.

Tečaj za šolske pomočnike. Zaradi pomanjkanja poklicnih učiteljev je nemški prosvetni minister v alpskih in donavskih pokrajinah odredil trimesečno tečaj za šolske pomočnike. Prihodnji tak tečaj se bo pričel 15. septembra na mariborskem učiteljskem.

Vesti iz Rogatca. Pred kratkim je v dvorani hotela »Poste« gostovalo Franklovo gledališče. Predstava je bila dobro obiskana. — Ljudska knjižnica, ki ima 600 zvezkov, je po prvem mesecu obstoja zabeležila že 98 obiskovalcev. Stoti čitatelj bo obdarjen s knjižnim darom. — Orožniški višji stražmojster Brunner je bil premeščen v Trieben na Gornjem Štajerskem.

Nesreča. 43-letni šofer Alojz Šorl iz Sovčaka si je pri poganjanju motorja zlomil roko. Desno oko si je poškodovala pri padcu na cesti 23-letna Franciska Potočnikova iz Dogaš. 28-letni monter Hans Seeger je padel tako nesrečno, da se je hudo potkolal na glavi. S srpom se je globoko urezala na desnici 18-letna posestnikova hčerka Mihaela Leskovarjeva iz Kalš. Ponesrečence so prepeljali v mariborsko bolnišnico.

Umrli je v Mariboru 42-letni tesar Anton Kraner iz Šentjakobskega dola.

Člani protiletalske zaštite v Radvanju so se zbrali pred dnevi na prvem sestanku, na katerem je bilo predavanje o določilih zakona o protiletalski zaštiti.

Zrtev Drave. 11-letni šolar Avguštin Vaganik se je kopal v stranskem rokavu Drave pri železniškem mostu v Ptuj. Naenkrat ga je zgrabil vrtinec in ga potegnil na dno. Njegov oče je stal v bližini in videl, kako je voda pogoltnila sina, pa mu ni mogel več pomagati.

Nezgodna v mizarski delavnici. V delavnici mizarskega mojstra Jožeta Trepanca v St. Jurju ob juž. železnici je pomočnik Franc Antolice po ne previdnosti zašel z levo roko v cirkularno, ki mu je odžagala palec in kazalec.

Z Gorenjskega

Ustanovitev pokrajinske delavske zbornice. V glasbeni dvorani v Celovcu je bil predzadnji četrtletni ustanovni občni zbor pokrajinske delavske zbornice, Svečanega zborovanja, ki je bilo obenem otvoritev vojnoproizvajalne bitke 1943-44 na Koroskem, so se udeležili vodilni funkcionarji stanke, predstavniki državnih oblasti in oborožene sile. Prisostvovali so tudi italijanski konzul s podkonzulom in odposlanstvom italijanske kolonije. Pokrajinski vodja dr. Rainer je to priliko porabil za pomemben govor, ki ga gorenjski tednik v svoji zadnji številki ponatiskuje v obširnem izveščku.

Nov grob. »Karawanken Bote« objavlja zahvalo Janeza Jakopina ob priliki smrti njegove žene, ki je umrla v bolnišnici na Golniku. Ob odprtem grobu se je poslovil od rajne župnik Bevk, pevski zbor pod vodstvom prof. Liparja pa je zapel toplo žalostnico.

Strela je zanetila požar. Ob nedavni nevihti v Kranjski gori je strela udarila v hišo strojarja Fanca Vajta. Hipoma je zgorelo zgornje nadstropje, ki je bilo leseno. Prebivalci so rešili sebe in nekaj predmetov, dočim je hiša, v kateri je bila tudi strojarna z mnogo izdelane blaga, postala žrtev plamenov. Hitremu nastopu gasilcev iz Kranjske gore se je treba zahvaliti, da niso zgorele tudi sosedne hiše.

Kako si pridobim prijateljev — boste brali v „SVETU“

V Bistrici pri Podbrezjah je 18. t. m. umrl 78-letni posestnik in krojaški mojster Anton Peter. Kot mož neomajne poštenosti je daleč na okoli užival velik ugled. Mnogo let je bil občinski odbornik in vsa leta cerkveni ključar v Podbrezjah ter so njegovo modro besedo povsod upoštevali. Svojo številno družino je dobro in skrbno vzgajal, dasi mu je žena umrla zelo zgodaj. Maša zadušnica bo v petek, 30. julija, v frančiškanski cerkvi v Ljubljani. Bog mu daj večno plačilo!

Novi umetnine. Poslopje deželnega urada v Kranju bo, kakor poročajo nemški listi, okrašeno s fresko profesorja Lobisierja. Tudi okrožno poslopje v Radovljici bo dobilo svojo umetnino. Akademski slikar Oton Bestreimer bo narisal stensko sliko, ki bo predstavljala moža in ženo v okrilju mogočnega orla.

Šport

Kakor vedo povedati švedski časopisi, je zdaj določenih že nekaj terminov za mednarodna športsna srečanja med Švedsko in Madžarsko. Tako se bosta švedska in madžarska nogometna enajstovrstica sestali na zelenem polju 12. septembra v Stockholmu; 7. novembra pa bo revanšna tekma v Budimpešti. Za 4. in 5. september pa je določeno, da se bosta pomerili tudi plavalni ekipi obeh držav.

1. avgusta se bosta v Bratislavi pomerili na zelenem polju državni nogometni predstavnici Bolgarije in Slovaške. Za sodnika so si izbrali Dunajčana Miessa.

Madžarska lahkoatletska reprezentanca bo nastopila na meddržavnem srečanju z Švicarji v dnevi 28. in 29. avgusta. Tekmovali bodo na švicarskih tleh in to ali v Zürichu, Baslu ali Bernu. Kraja se niso izbrali.

Prav te dni tekmujejo madžarski kolesarji na dirkah v Zürichu. Madžari so poslali na start tele dirkače: Notas, Nagy, Morvai in Ladanyi. Rezerva je Tobias.

1. in 8. avgusta se bodo na tekaških poteh pomerili najboljši lahkoatletski Romuni v Turčiji. Dvojbo bo v Istanbulu. Dva tedna pozneje pa bodo povabili Romuni Turke na revanš v Bukarešto.

Belgijec Roth Gustav, državni prvak v polteški boksaški kategoriji, je moral pred dnevi prepustiti zmago po točkah bivšemu prvaku Dioufu.

Danski cestni dirkač amater Christensen je pri nedavnih tekmah v Kopenhagenu postavil nekaj novih rekordov. Tako je prevozil 200 milj v času 9:52:04,8, v 11 urah je prevozil 360,704 km; v 12 urah 391,016 km; za 400 km pa je potreboval 12:53:26,6. Vsi navedeni časi so novi svetovni rekordi.

Pri nedavnem lahkoatletskem tekmovanju v Malmö so sodelovali tudi nekateri Madžari. Niso pa prišli do pravega izraza, čeprav so dosegli nekatere prav lepe rezultate. Najboljši rezultat je bil dosežen v teku na 400 m, kjer je potreboval Lungren za progo 47,9; Strandberg je tekel na 100 m 10,9 pred Madžarom Csanyjem, ki je tekel 10,5. Ostali rezultati so bili: 200 m zapreke Lidman 24,3; 800 m Piljequist 1:53,6; 300 m Hellertrom 8:51,8; med krogle Nemet (Madžarska) 14,73 m; skok v višino Hultquist 3,90 m.

Švicarski 80-kratni državni nogometni reprezentativec Minelli je zaključil svojo nogometno kariero. Zdjaj je sklenil, da bo postal trener švicarskega kluba FC Zürich.

Nekdanji nemški prvak v skoku v višino

LJUBLJANA

Koledar

Četrtek, 29. malega srpana: Marta, devica; Feliks II., papež in mučenec; Urban II., papež. Petek, 30. malega srpana: Abdon in Senen, mučenec; Julita, mučenica.

Obvestila

— Poročila sta se v ponedeljek, 26. t. m. v cerkvi sv. Petra v Ljubljani violinist g. Drazil Srečko, član radijskega orkestra, in gospodična Gregorič Vera, hčerka direktorja pošte in telegrafa v pok. g. Gregoriča Alojzija. Priči sta bila ženinov brat Drazil Branko in nevestin brat inž. Gregorič Alojzij. Pri poročnem obredu je igral celoten radijski orkester pod vodstvom dirigenta D. M. Šijanica. Solo točko je izvajal violinist Ali Dermelj. Obilo sreče!

— Na IV. realni gimnaziji v Ljubljani so pod predstvom univerzitetnega profesorja dr. Bartolomea Calvija naredili višji tečajni izpit naslednje kandidatke: Bavdaz Alojzij, Brglez Jože, Cvelbar Jože, Fabijan Mitja, Fink Miloš, Hočevar Stanislav, Kavčič Vladimir, Košir Dušan, Kovč Stanislav, Kraševac Branko, Lah Avguštin, Lapajne Savo, Letonja Ludvik, Luckmann Friderik, Mešek Ivan, Mravljec Milan, Nebegaj Boris, Omahen Miloš, Perles Adolf, Pirnat Boris, Ogriček Slavoj, Rovar Jože, Selan Branko, Sever Tugomir, Skerlet Dušan, Stamač Julijan, Stibil Boris, Ujčič Milan, Zelenko Vladimir, Zevnik Mihael, Brezovšek Marjan (priv.), Gorjan Leopold (priv.), Veber Franc (priv.), Namar Leopold (priv.).

Ljubljansko gledališče

Opera:

Četrtek, 29. julija, ob 19: »Mrtve oči«. Red Četrtek.

EIAR - Radio Ljubljana

Četrtek, 29. julija: 7.30 Napevi in romance — 8. Napoved časa — Poročila v italijanski — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenski — 12.45 Simfonična glasba — 13. Napoved časa — Poročila v italijanski — 13.10 Poročila Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenski — 13.12 Opera glasba 13.25 Prenos za Nemčijo — 14. Poročila v italijanski — 14.10 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Pisana glasba — 15. Poročila v slovenski — 17. Napoved časa — poročila v italijanski — 17.15 Orkester vodi dirigent Angelini — 19.30 Poročila v slovenski — 20. Napoved časa — Poročila v italijanski — 20.20 Plošče — 21.10 Klasični orkester vodi dirigent Manno 21.40 Moderne pesmi vodi dirigent Zeme — 22.10 Pesmi za vse okuse vodi dirigent Segurini — 22.45 Poročila v italijanski.

Petek, 30. julija. — 7.30 Operetna glasba. — 8.00 Napoved časa, poročila v italijanski. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenski. — 12.45 Pesmi in napevi. — 13.00 Napoved časa, poročila v italijanski. — 13.10 Poročila vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenski. — 13.12 Klasični orkester vodi dirigent Manno. — 14.00 Poročila v italijanski. — 14.10 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. Simfonična glasba. — 15.00 Poročila v italijanski. — Napoved časa, poročila v italijanski. — 17.15 Koncert sopranistke Valerieje Heybalove. — 17.40 Koncert kitarista Stanka Preka. — 19.00 »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben. — 19.30 Poročila v italijanski. — 19.45 Politični komentar v slovenski. — 20.00 Napoved časa, poročila v italijanski. — 20.20 Radio za družino. — 21.15 Moderne pesmi vodi dirigent Zeme. — 21.40 Klasični orkester vodi dirigent Manno. — 22.35 Orkester pesmi vodi dirigent Angelini. — 22.45 Poročila v italijanski.

Novo mesto

— Uspeh na meščanski šoli v Novem mestu ob koncu šolskega leta 1942-43 je bil: Vseh učencev je bilo: 83 dečkov in 95 deklic, skupaj 178. Po uspehu je bilo: odličnih 26, pravih 65 in dobrih 10, skupaj jih je izdelalo 101 učenec ali 57%. Popravni izpit jeseni ima: 22 dečkov in 35 deklic, skupaj 57 ali 32%; razred ponavlja: 7 dečkov in 10 deklic, skupaj 17. IV. razred z završnim izpitom je končalo 27 učencev in učenek, 3 učenci so bili odklonjeni za 2 meseca.

»Kdo vadiš« — znameniti zgodovinski roman, ki bo izšel v novi obliki v slikah, v velikosti črti strani »Slov. doma«, lahko naročite tudi v novomeški podružnici. Pohitite, ker bo knjiga kmalu izšla, knjige pa bo lahko dobil le prednaročnik!

Kurt Ritter je v teh dneh padel na bojišču za Führerja in narod.

Šved Gunnar Pettersson je vrgel pri nedavnem tekmovanju kopje 70,67 m daleč, torej spet eden, ki ga je vrgel čez 70 m.

1. avgusta bodo priredili v Celju veliko kolesarsko dirko, za katero se je že zdaj zdaj prijavilo zelo veliko dirkačev. Proga bo dolga 36 km s startom in ciljem v Celju.

Kolumb odkriva Ameriko

Verolomno vedenje Portugalcev.

Torek, 19. februarja. — Po sončnem zahodu so se trije otočani pojavili na obali in začeli vpiti. Kolumb je postal tja čoln, da so otočani sedli nanj in prispeli na ladjo. S seboj so prinesli kokosi in svežega kruha. Bil je poslednji dan pustnega karnevala. Ti ljudje so prinesli še druge reči, katere je za Kolumba dal kapitan oziroma otoški upravitelj, ki se je pisal Ivan de Castaneda. Sporočiti je dal Kolumbu tudi to, da ga dobro pozna in ga zaradi velike oddaljenosti in zavoljo noči ne more priti sam obiskat, pač pa bo prišel takoj naslednje jutro in bo prinesel s seboj še druga potrebna živila. Kapitan je dal dalje sporočiti, da bo izpustil tudi tri špance, ki so se izkrcali in prišli v naselje, pa jih je pridržal čez noč zaradi velikega užitka, ki ga je imel ob njihovem pripovedovanju o dogodivščinah na potovanju.

Kolumb je ukazal, naj s kapitanovimi odposlanci ravna posebnost obzirno. Pripravil jim je lepe postelje, da bi mogli prespati noč, kajti ura je bila že pozna, mesto pa zelo daleč.

Ker so pretekli četrtek, ko so bili v največji stiski, mornarji z ladje Niña vrh drugih obljub naredili tudi to, da bodo šli peš v procesijo in z molitvijo v prvo Marijino cerkev na prvi zemlji, kjer bodo pristali, je Kolumb odredil, naj se polovica posadke zbere v samotni hišici, ki je ležala na obali, nato pa bo tjakaj odšel tudi sam z ostalo polovico posadke.

Ker je bil prepričan o zadostni varnosti na tej zemlji zavoljo daril, ki mu jih je dal prinesiti kapitan, in zavoljo miru, ki je vladal med Portugalsko in Kastilijo, je naprosil tri Portugalce, ki so bili njegovi gostje, naj gredo v mesto in zaprosijo v njegovem imenu za svečenika, ki bi bral mašo. Polovica posadke je odšla v samotno hišico, da bi izpolnila romarsko zaobljubo.

Medtem ko so mornarji začeli z molitvami, se je okrog njih nenadoma znašla četa otočanov na konjih in peš pod vodstvom kapitana in jih vse prijela.

Ne da bi kaj sumil, je Kolumb do 11. ure čakal na povratek čolna, da bi potem sam s svojo skupino odšel izpolniti zaobljubo. Ko je videl, da njegovih ljudi ni nazaj, se je začel bati, da jih morebiti kdo zadržuje, ali pa da se je čoln potopil, kajti krog in krog otoka so se vlekle nevarne čeri. Ker je bila samotna hišica zakrita, Kolumb ni mogel videti niti slutiti, kaj se je tam dogodilo. Zato je dvignil sidro in zavlil z ladjo proti tistemu samotnemu kraju. Ko je tja dospel, je zagledal veliko ljudi na konjih, ki so potem stopili dol, odšli oboroženi na čoln in zapluli proti ladji, da bi se je polastili.

Tedaj se je sredi čolna dvignil kapitan in vprašal Kolumba, ali mu jamči za osebno varnost. Kolumb je pritrdil in ga vprašal, kaj neki pomeni, da se noben španec ne vrne na ladjo. Dalje je kapitanu, čim se je pripeljal čisto zraven ladje, prilizljeno dejal, da si je silno želel snidenja z njim. Silil je vanj z lepimi besedami. Kolumb je imel namen prijeti ga, da bi tako izsilil izpust svojih mornarjev. Ni imel namena prekršiti jamstvene besede, katero je dal Portugalcu, kajti slednji je prvi prelomil svojo besedo in jamstva, katere je dal prejšnji dan njemu in špancem. Toda kapitan, ki je imel nečedne namene, se ni upal stopiti na ladjo.

Ko je Kolumb videl, da si Portugalci ne upa stopiti na ladjo, ga je vprašal po razlogu, zakaj drži ujetje njegove ljudi. Dal mu je vedeti, da takšen nastop portugalskemu kralju ne bi bil povšeči in da na kastilski zemlji izkazujejo Portugalcem vse časti in da tam lahko bivajo svobodno kakor v Lisboni. Pristavil je, da sta dala njemu kralj in kraljica priporočila pisma za vse kneze, vladarje in oblastnike. Ta pisma lahko pokaže, kadar stopi na obalo. Rekel je tudi, da je admiral in podkralj ladij, ki spadajo pod oblast Nj. Velikanstev, in da lahko pokaže potrebne listine, opremljene s kraljevskimi podpisi in pečati. In res mu je Kolumb od daleč pokazal te papirje, rekoč, da

živita kastilski kralj in kraljica v dobrem prijateljstvu in zastopnosti s portugalskim kraljem. Ukazala sta mu tudi, naj ob vsaki priložnosti izkaže časti portugalskim ladjam, katere bi morebiti na svoji poti sreča. Četudi mu kapitan ne bi hotel izpustiti ljudi iz zaporov, mu vendar s tem ne bo preprečil povratka v Kastilijo, kajti na krovu ima še vedno zadosti posadke, da z njo lahko odpluje v Seviljo. Končno ga je opozoril, da bo s svojimi pomagaci vred težko in strogo kaznovan, če bo pri takšnem ravnanju vztrajal.

Tedaj so kapitan in njegovi spremljevalci odgovorili, da na tem otoku ne poznajo niti kastilskega kralja in kraljice, še manj pa njuna pisma in da se ne boje ne enega niti drugega, pač pa so v grozilni obliki pristavili, da bodo že pokazali, kaj je Portugalska.

Te besede so Kolumba hudo užale. Vedel je, da bi po njegovem odhodu lahko prišlo do preloma in sporov med obema kraljevinama, in zato se ni mogel vzdržati, da ne bi kapitanu odgovoril, kakor je bilo potrebno.

Potem se je kapitan na čolnu dvignil in zaklical Kolumbu, naj zapelje s svojo ladjo v pristanišče, in pristavil, da je bilo vse, kar je storil, v skladu z ukazi njegovega vladarja.

Tedaj je Kolumb zavoljo teh besed in dogodkov, katerih priče so bili vsi mornarji na ladji, zaklical kapitanu in njegovim vojakom in jim dal svečano zagotovilo, da ne bo stopil s svoje ladje prej, preden ne bo odvedel v Kastilijo sto Portugalcev in da bo z ognjem in mečem pokončal ta otok.

Nato je odplul na kraj, kjer je bil prvotno, in se tam usidra, kajti vreme in veter sta bila tako nasprotna, da drugega storiti ni mogel.

Sreda, 20. februarja. — Kolumb je ukazal popraviti ladji in čebre napolniti z morskimi vodo. Ker pa je bil zasidran na nevarnem kraju in je bilo naokrog vse polno čeri, je razpel jadra in krenil proti otoku Sv. Mihaela, čeprav je vedel, da na vseh Azorih ni nobenega dobrega pristana, kjer bi mogel najti zavetje pred bližajočim se neurjem. Prestajalo mu ni nič drugega, kakor da je ponovno zavlil na morje.

115.

Drovarček je med šumečimi grmiči in kačjim sikanjem pogumno stopal... Že se je sredi belega prodišča zableščala kačja kronica kot samo zlato sonce; ob njej pa je kačja kraljica stegnjena dremala v sončni pripeki ter si grla svojo mrzlo kri. Drovarček se je zastrel v biserno kronico, nato pa pogledal še njeno dremajočo gospodarico.

116.

V tem trenutku mu je bijoče srce odsvetovalo, toda zdaj ga ni ubogal ne poslušal. Sekiro drovarico je dvignil visoko v zrak in zamahnil, da je zapiskal zrak in je odletela glavica kačje kraljice. Njeno truplo se je zoilo v črnjorjav zvitok ter se kar nato pognalo v zrak, brizgajoč živo vodometič kačje krvi; padlo je, se zoilo in zopet pognalo v zrak...

117.

Najmlajši brat pa urno pobere zlato kronico ter jo ubere preko vročega prodišča, kolikor so ga le noge nesle. Na mah so oživel vsi ostrogini grmiči in izza vsakega se je za njim sprožila kača kot usodna palica. Zvijale so se v žive spitke z glaviciami v sredini ter se zopet sprožale in skakale za bežečim drovarjem, za tem ubijalcem in talom, proti rečni strugi.

Vrhnika

V Podliski 9. lahko naročite roman v slikah »Quo vadis«. Pohitite, ker je rok za naročbo kratak — 5 avgust. Knjiga bo izšla prve dni v avgustu.

»SLOVENSKI DOM« izhaja vsak delavnik ob 12. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. Jože Sodja. Za ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6. Telefon 40-01 do 40-05. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir. — Posamezna številka 50 cent.

Rusko-angliška trenja na Baltiku

Pomen ozemelj ob Baltičkem morju je bil v preteklosti zelo velik za pomorske države ob Severnem morju, posebno zavoljo lesa, ki so ga tedaj veliko bolj kakor danes rabili za gradnjo ladij. Hanseatska pomorska zveza kakor trgovske družbe v Londonu in Amsterdamu so smatrali promet po Baltičkem morju za pljuča svojih ladjedelnice, kajti od tam so dobivale les za gradnjo ladij, ki so potem širile angleško in holandsko pomorsko moč in posest na prostiranih oceanih. Hanseatska zveza je začela povrsti osvajati trgovska središča ob Baltiku. Anglija in Holandija sta od vsega početka, ko je njuna pomorska in trgovska moč začela naraščati, kazali veliko zanimanje za politični razvoj v severovzhodni Evropi in podpirali tista stremeljenja, ki so hotela ustali razmere ob Baltičkem morju, kajti iz tistih pokrajin sta dobivali predragoceno gradivo za svoje ladje. Po westfalskem miru l. 1648. se je v Baltiku ugnedila Švedska in dani so bili predpogoji, da se bodo tamkajšnje razmere in politično stanje ustalilo. Takšen red, ki ga je uvažala Švedska kot najmočnejša sila, je prijal Angležem in Holandcem. Zato sta se ti dve pomorsko-trgovski državi trudili, da bi povsod

podprli baltički imperij švedskega kralja Gustava Adolfa

ki je bil trden mejnik na severu, Francija pa zahodna ovira prerodu in razmahu svetega rimsko-nemškega cesarstva.

Prvo vidnejše zanimanje Anglije za baltičko politiko se je torej pokazalo v podpiranju švedskega gospodstva, ki je obsegalo letonsko in estonsko obalo ter obalo Finske in Ingrija (sedanega petrografskega področja). Ob ta jez sta polagoma začeli butati celinski sili Rusije in Poljske, ki sta si hoteli priboriti svoboden dostop do morja.

V zadnjih letih, tedaj ko je še vedno trajala Oliverja Cromwella, tedaj ko je še vedno trajala francosko-španska vojna, katere z westfalskim mirom niso mogli spraviti s sveta, so se proti naraščajočemu švedskemu imperiju ob Baltiku začele dvigati druge ogrožene kneževine. Tako so se znašli skupaj Poljaki, Danci in brandenburška kneževina in se začele boriti proti osvojevalnim težnjam švedske dinastije Gustava Adolfa. Na stran nasprotnikov Švedske se je postavila tudi Rusija, ki je hotela dobiti kos Baltičkega morja.

Holandska mornarica je tedaj posegla vmes in je preprečila švedskemu kralju Karlu X., da bi si osvojil vzhodno dansko obalo. Toda komaj je minila nevarnost, da bi Švedi zavzeli premočno mesto v Baltiku, že se je nenadoma pojavila nevarnost, da se švedski imperij zruši in s tem pokopje politično ravnotežje na Baltiku, katero je bilo ustvarjeno z mirom v Westfaliji.

Enajst let po imenovanem miru sta se Cromwell in francoski predsednik vlade Mazarin sporazumela za skupni korak, da bi z diplomatskimi sredstvi rešila švedsko oblast, ki sta jo iz različnih nagibov smatrali za potrebno, da se tam ohrani ravnotežje in zaščiti angleški in francoski interesi. Njima se je pridružila tudi Holandija in vsi skupaj so dosegli, da je prišlo do Haškega sporazuma l. 1659., v katerem so se vsi trije zavezali, da bodo skušali

z vsemi diplomatskimi sredstvi ohraniti ravnotežje sil na Baltiku

in s tem tudi v Severni Evropi.

Takrat se je Anglija prvokrat uradno pridružila tistim, ki so bili proti temu, da bi se Rusija ugnedila ob Baltiku. Poljska in Danska sta bili prisiljeni skleniti s Švedi mir in tako je ostal ruski car Aleksej osamljen v boju s Švedsko. Tako je bil prisiljen izprazniti pokrajino, ki jih je bil zasedel in katere so mu bile priznane v premirju v Kardisu l. 1661.

Britansko stremeljenje, da bi Rusiji zaprli pot do Baltika, se je pozneje še bolj ojačilo in še z večjo silo se je angleška diplomacija trudila, da bi zavarovala ravnotežje in s tem sebi zagotovila svobodno trgovanje na Baltiku. Toda naraščajoča ruska moč je že čez štirideset let porušila to ravnotežje in zopet je vzplamtela baltička kriza, medtem ko so imele v Evropi velike sile opravka s špansko nasledstveno vojno.

Ko je Evropa pograbila za orožje, da bi preprečila francoske načrte, katere je skoval Ludvik XIV., s tako imenovano francosko špansko unijo, je Peter Veliki izbral priložnost in dosegel,

da so se mu pridružili Poljaki in Danci, da bi s skupnimi močmi podrl švedsko premoč na Baltiku. V prvem letu osemnajstega stoletja je izbruhnila severna vojna. Holandska in angleška diplomacija sta zaslutili nevarnost, ki se je pojavila. Zato sta z vsemi razpoložljivimi sredstvi hoteli pomiriti sprte baltičke države in vsaj do neke mere zagotoviti obstoj švedske nadoblasti, da se vojna ne bi razvnela in da ne bi vplivala na vojsko, ki jo je Anglija bila proti Franciji.

Jasno je bilo, da sta Anglija in Holandija hoteli za vsako ceno ohraniti švedsko oblast in

zapreti pot prodirajočemu Petru Velikemu

Vedeli sta, da bi ruska oblast v pomorskih predelih Baltika pomenila krizo, če ne že konec trgovskega prodiranja zahodnih sil v bogate baltičke pokrajine. Svobodne trgovine ne bi bilo več. Ko pa sta opazili, da se je švedski kralj Karol XII. obrnil izključno proti Rusiji, ko je že podrl Poljsko, sta nehali s svojimi posredovanji in pomirjevalnimi poskusi.

Švedski polom pri Poltavi 1709. je osupnil vso Evropo, ki se je prvokrat zavedla naraščajoče ruske vojaške moči. Zahodne sile so se l. 1713 eporazumele v Utrehtu, a dve leti kasneje se je severna vojna obnovila, čim se je kralj Karol XII. vrnil v domovino. Tedaj je Anglija zopet posegla vmes. Za severne zadeve se je zanimala tudi zato, ker je bil njen kralj Jurij I. hannoverski volilni knez in nasprotnik švedske obstojnosti.

Ker so se

med Švedsko in Anglijo pojavila prva nasprotja

glede baltičkih načrtov, je Peter Veliki takoj poslal v London svojega poslanika Kurakina z nalogom, naj bi od Anglije dobil angleško pritrditev za vse ruske osvojitve na južnem obrežju Baltičkega morja. Toda ruski diplomat je dosegel le začasn uspeh, kajti s smrtjo Karla XII. je ugasnila tudi severna vojna in se je angleška diplomacija povrnila na steze, ki jih je utrl Cromwell, ter hotela rešiti vsaj ostanke švedskega imperija.

Tudi Petru Velikemu se je zgodilo kakor Alekseju: holandsko-angliška mornarica je zaplula v Baltik in hotela prisiliti vojskovoje se države, da bi popustile ter priznale švedski imperij. Švedska je dobila novega poguma in začela odbijati ruske zahteve, naj pripozna rusko oblast v pokrajinah, ki jih je ruska vojska zasedla. Čeprav je ostal osamljen in imel proti sebi močne nasprotnike, je Peter Veliki znal prebrzditi vse težave csamljenosti.

Gospodarska kriza, ki je l. 1720. nastala v Angliji in Franciji, je prisilila angleško diplomacijo, da je prejenjala s svojim delovanjem v Baltiku. To je Peter Veliki izkoristil in prisilil Švedsko, da je sklenila z njim mir v Nyetadtu. Z njim je Rusija dobila v posest obalo Livonije, Estonije in Ingrije.

Tedaj Velika Britanija ni imela pri roki nobenega sredstva, s katerim bi zavirala rusko prodiranje v Baltik.

Nov spor med njo in Rusijo se je razvil za časa Katarine II. v času vojne za ameriško neodvisnost. Tedaj je angleška admiraliteta izdala stroge ukrepe proti plovi neutralnih ladij. Da bi odstranila angleško nadzorstvo nad plovmu neutralnih držav v Baltiku, je Katarina sprožila zamisel, da bi se nevtalne države zaščitile s tako imenovano oboroženo nevtalnostjo. Prišlo je sicer do sporazuma v Petrogradu l. 1780., vendar je bil ta sporazum bolj načelnega značaja in ni imel posebne vpliva na razvoj angleško-ruskih pomorskih odnošajev.

Poslej je Anglija zaradi srednjih okoliščin dobila priložnost, da se je

vmesavala kot posredovalka v baltičke razmere

L. 1834. se je Anglija zavzela za Švedsko, ki ni hotela dovoliti v Rusiji utrditve Aalandskih otokov, ki obkrožujejo vstop v Botniški zaliv. Na pariškem kongresu l. 1856. je Anglija napela vse sile, da je

Kako si pridobim prijateljev — hote brali v **»SVETU«**

prisilila Rusijo k temu, da je demilitarizirala Aalandsko otočje. Angleški napor so tudi pripomogli, da je bilo Rusiji vnovič prepovedano ugrabit to otočje, čeprav ji je to dovoljeval tajen dogovor z Nemčijo l. 1907. Leto pozneje je bil podpisan v Petrogradu protokol, po katerem so bile vse baltičke države obvezane, da bodo ohranile dosedanje stanje upoštevajoč kajpak tudi določila pariške konference glede Aalandskega otočja.

Angleško nasprotovanje ruskim težnjam v Baltičkem morju se je pokazalo prav jasno tudi po padcu carističnega režima in ob nastopu Sovjetov. Na podlagi načela o samoodlobi narodov, katero je razglasil tudi Lenin, so baltički narodi izrabili ruske notranje razmere in okoliščine lastne neodvisne države. Tudi Nemčija je z brezlitovskim mirom potrdila ločitev Litve. Letonske in Estonske od Rusije. Anglija je porabila priložnost in potpisala Rusijo iz Baltika. Pustila ji je le Petrograjski zaliv in se z vso silo zavzela za svobodo malih baltičkih držav.

Pozneje je boljševiška Rusija opustila načela o samoodlobi narodov, ker je hotela zopet obnoviti rusko premoč v Baltičkem morju. Toda proti tem poskusom se je vnovič postavila Anglija, ki je zagrozila, da bo tudi z orožjem branila svobodo baltičkih držav. In britanske skrb za baltičke države je bila neprekinjena in se je izražala v kulturnem in gospodarskem prodiranju anglosaškega sveta v te države.

Najboljši pripomoček za pouk in razumevanje stare zgodovine — roman v slikah »QUO VADIS!«

Poraba zavrženih stvari

Posebno pereče vprašanje utegne v prihodnjih desetletjih postati poraba zavrženih nekoristnih reči, kr v industriji po navadi imenujemo škartirano blago. Kemična industrija bo skušala predelati in izrabiti do najvišje možne meje vse tvarine, ki zaradi nehiženosti in drugih ozirov nimajo sedaj nobene veljave, kakor so na primer blato, kuhinjski odpadki, kože in semenje sadja in zelenjave itd. Morebiti bo industrija znala v bodoče oskrbovati potrošnike z izdelki, ki bodo lepi in čedni, čim bodo tovarne dobile na razpolago zadosti teh »surovin«. Pa tudi zrak je pomembna surovina: poleg dušika, menijo tehniki, bi se dal iz zraka pridobivati tudi plin helij, in sicer v velikih količinah. Kemija dela čudeže in danes se nihče več ne čudi, da se iz premoga pridobiva bencin in se izdeluje sintetični gumij in da se iz mleka, iz lesa in iz stekla delajo tkanine. Zato se utegne dogoditi, da bodo tudi iz odpadkov ter zavrženih predmetov začeli pridobivati nove stvari. Gospodarstvo držav, ki nimajo veliko surovin, vidi v kemiji mogočno vedo, ki zna posredovati pridobivanje mnogih »surovin«. Čim več iznajdb je pokazala moderna kemija, tem bolj se zdi, da se odpirajo še veliko večje možnosti.

Nov vulkan v Mehiki, ki pa ni hrib

Nedavno so v Mehiki opazili svojevrsten pojav. Pojavil se je vulkan, ki pa ni hrib. Nena doma se je sredi neke ravnine naredilo žrelo v premeru 300 metrov, iz njega pa se je začela valiti lava in leteti kamenje, po vsem ozemlju naokrog pa so čutili močne potresne sunke. Pojav je edinstven. Še kar naprej se iz razpoke vali lava, ki teče s hitrostjo 5 metrov na minuto. Počasi se je okrog žrela začela kopičiti lava in kamenje in tako nastajala vulkanski griček, kateremu so domačini dali ime Paricutin. Prah in vodna para pa se dvigujeta tudi v višino 100 metrov. Na srečo v neposredni bližini novega vulkana ni bilo nobenih naselij in zato tudi nobenih človeških žrtev.

Suhe gobe
po najvišji dnevni ceni
kupuje Sever & Komp.

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

23

Najnevarnejša naloga Jamada Murasakija

Med bombardiranjem Sanghaja dne 23. avgusta 1937 je našel smrt Jamada Murasaki, ki je bil eden najposobnejših in najbolj skusnih agentov japonske vohunske in obveščevalne službe. Bil je star šele 39 let.

Tega poklicnega tovariša sem spoznal maja 1932 v Ženevi. Pri tej priliki mi je povedal doberšen del svojega življenja. Posebno natančno mi je pravil o enem izmed svojih najvažnejših in najbolj pomembnih doživljanj — o njegovem najnevarnejšem izmed vseh. Bila je to naloga, ki jo je v letih 1924-1925 moral opraviti v Rusiji.

O tej njegovi zanimivi in nevarni prigodi hočem poročati na tem mestu. Zraven se bom malo dotaknil tudi njegove splošne življenjske poti. V glavnem se bom pri pripovedovanju držal avtobiografske oblike, to je tiste, v kateri mi je te svoje doživljanje pravil sam.

»Moj oče je prodajal pipe, škatle in mošnje za tobak in druge take reči. Imel je majhno prodajalno na neki zakutni cesti v pristaniškem mestu Kobeju. Posli so mu morali iti dobro izpod rok, zakaj nikoli se mu ni bilo treba zatekati k oderuhom po posojilo. Oderuhi so tiste čase bili najhujša šiba božja na Japonskem.

Malo od prodajalne je stala naša hiša. Bila je majhna kakor igrača. Imela je prav tako majhno verando, kakor je bil majhen njen vrt. Gredice na njem so bile ure-

jene kar najskrbnejše, med njimi pa se je lesketalo majčkeno, prav majčkeno jezero, v katerem se je ogledovalo usihajoče prtilkavo drevo.

Tisti čas — to je bilo leta 1904 — sem imel šest let. Prebival sem v tisti hišici z materjo, ki je imela ljubezne in sladke oči ter me je šaljivo klicala za Kida, kar v japonsčini pomeni mali porednež.

Bili smo torej srečni ljudje in smo živeli srečno ter mirno iz dneva v dan, brez hudih skrbi in brez posebnih razburljivih doživljanj in pretresov.

Nekega večera, ko je bilo že pozno in smo se že odpravljali k počitku, pa so se pred verando prikazale sence treh moških. Bili so vojaki. Nihče ni vedel, kaj hočejo.

Oče, ki je že ležal na tatamiju, postelji, ki jo sestavlja samo slamnata preproga, in dremal, je vstal, ko bi trenil, čim je slišal o vojakih. Planil je iz sobe ter jim šel naproti.

Ne vem, kaj so govorili med sabo, toda ko se je oče vrnil, je imel obraz zelo, zelo resen. Zazrl se je v mojo mater in jo dolgo gledal, potem pa ji nekaj zamrmral.

Nato se je počasi in slovesno približal oltarčku, na katerem so stale podobe naših hišnih bogov. Z obredno opreznostjo je prijel in povzdignil ploščice, ki so ležale na oltarčku v spomin prednikov, ter obstal nepremično na mestu, zaprtjen v vročo molitev.

Tako sem zadnjikrat v življenju videl svojega očeta.

Šele nekaj mesecev pozneje sem zvedel, da je tisti večer odšel

na vojsko zoper Rusijo in da se od onod ne bo nikoli več vrnil.

Mati me je nekega dne poklicala k sebi in zdela se mi je, da bo bruhnila v jok, ko mi je dejala:

»Moj mali Kida, oče je bil eden izmed sedem in petdesetih!«

Ni mi rekla niti besede več, toda v njenih dobrih očeh, ki so se upirale v moje oči, ji je gorela luč velike stree.

»Eden izmed sedem in petdesetih!«

Moj oče je bil eden izmed sedem in petdesetih živih torpedov, ki so se v tisti vojni žrtvovali za našega premogočnega in slavnega cesarja.

13. aprila leta 1904 se je oče s tremi drugimi mornarji vkrcal na majhen čoln, poln razstreliva. Kar se da previdno so veslali proti ruskemu vojnemu brodogradu in posrečilo se jim je približati se admiralski ladiji, oklepni »Petro-pavlovski«, ne da bi jih bili nasprotniki zapazili.

Ko so trčili ob steno ogromne bojne ladje, so se s kavljji pripelpano, zavpili bojni krik v slavo cesarju ter zažgali razstrelivo.

Dve minuti nato se je ruski pomorski velikan, na katerem je bilo čez sedem sto ljudi, pogreznil pod vodo v port-arturskem pristanišču.

Ko sem bil star osem let, sem stopil v vojaško šolo v Nagasakiju. Stotnik Hirošiji, poveljnik šole, mi je pri sprejemu položil roko na glavo in rekel:

»Česar je želel, da prideš sem, ker si sin enega izmed sedem in petdesetih.«

S prvom mi je pokazal cesarjevo sliko na steni, se spoštljivo priklonil in dejal še enkrat:

»On je želel! Zpomni si to, zapomni si za vselej, mali Murasaki. Spominjaj se, da »mrtvi vodijo žive!«

Kakih deset let pozneje, to je na predvečer svojega devetnajstega rojstnega dne, sem z velikim uspehom dokončal razne tečaje v vojaški šoli. Šole po navadi nihče ne konča pred ena in dvajsetim letom. Bil sem zdaj na tem, da me bodo prestavili v višjo vojno šolo v Tokiu, od koder bi po dveh letih prišel kot častnik.

(Dalje.)

Samo do 5. avgusta

je še čas za prednaročilo

ROMANA V SLIKAH

Quo vadis

Cena veliki knjigi (216 strani s 420 slikami, velikost četrta »Slovenca«, »Slov. domac« ali pol strani »Domoljuba«) je: mehko vezana . . . 32 lir trdo v polplatno vezana 45 lir v celo platno vezana . . . 85 lir
Za stare ali nove naročnike »Slovenskega doma« mehko vezana . . . 23 lir
(»Slovenski dom« velja na mesec 11 lir.)

Pišite dopisnico na uredništvo »SLOVENSKEGA DOMA« Ljubljana, Ljudska tiskarna.